

Стрельченко К.С.

k.strelchenko@kubg.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-6218-0404>

кандидат філологічних наук, старший викладач,
Київський університет імені Бориса Грінченка
Київ, Україна

ЕНІГМАТИЧНІ ФЕНОМЕНИ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ

Оскільки «енігматика» характеризує спосіб існування відкритих систем і перебіг різноманітних сценаріїв за їхньою участю, у яких вибір траєкторій розвитку цих систем у точках біфуркацій залишається достеменно невідомим і контекстуально залежним (Колесник, 2011), зазначений феномен ми розглядаємо як універсалію буття. Уявлення про сутність цього явища становлять фрагмент досвіду людства й складають зміст концепту MYSTERY у смисловому полі англословних лінгвоспільнот, тоді як мовні засоби вербалізації уявлень про енігматичні феномени становлять відповідний номінативний простір.

У сучасній когнітивістиці усталеним є підхід до розгляду концепту як одиниці інформаційної структури, що відображає досвід людини (Кубрякова, 1997, с. 90), характеризується динамізмом (оскільки в процесі мисленнєвої діяльності «повертається різними сторонами, актуалізуючи <...> свої різні ознаки й рівні» (Попова, 2015, с. 24)) та є вкоріненою в культурі лінгвоспільноти (Воркачев, 2014, с. 12), а отже, «покликана поєднати наукові здобутки в галузі культури, свідомості й мови» (Слишкин, 2000, с. 9). Тож метою цієї статті є звернення до різних галузей гуманітарного знання для повнішої реконструкції спектру смислів, які структурують концепт MYSTERY.

Філософські узагальнення щодо сутності *таємниці* – «невідомого й забороненого, що виступає об'єктом пізнавального інтересу» (Фрумкин, 2009, с. 952) – вказують на такі аспекти її розуміння: 1) *таємниця* як ще не пізнане, тобто те, що є предметом можливих майбутніх досліджень для науки, яка прогресивно розвивається, далекої перспективи пізнання; 2) *таємниця* як непізнане, тобто те, що принципово знаходиться за межами людського пізнання, перевищує потенціал людського розуму через надмірну складність, принципову абсурдність чи відокремленість непоборною перешкодою; 3) *таємниця* як приховане, тобто в принципі комусь відоме, але потаємне, засекречене, зашифроване (Фрумкин, 2009, с. 953).

Поряд з представленням таємниці як виклику існуючому пізнавальному інструментарію певної галузі, що стимулює подальші розвідки, співвідносним з першим тлумаченням є також ретроспективне

наукове чи науково-популярне представлення дослідження як вирішеної таємниці, де у фокусі уваги перебуває складність, значимість чи сенсаційність відкриття. Визначення таємниці як непізнаного асоціюється з релігійними доктринами, де першочергове значення надається вірі, а також пов'язане з осмисленням філософських категорій та загальнолюдських цінностей, що мають позитивне чи негативне аксіологічне забарвлення (наприклад, буття, існування, безкінечність (Craig, 2005, с. 446), життя і смерть (Craig, 2005, с. 577)).

Розуміння таємниці як прихованості історично пов'язане з езотеризмом (Фрумкин, 2009, с. 953), табуванням, недопущенням непосвячених до спеціального знання. Також ідея обмеження окреслює таємницю в галузі *права*, де вона тлумачиться як властивість інформації, що навмисне приховується одним соціальним суб'єктом від іншого соціального суб'єкта (Scherpele, 1988, с. 12, 15), яким може виступати індивід чи група (Scherpele, 1988, с. 15). Ключовими аспектами в цьому випадку є інтенційність (нерозголошення є свідомим і мотивованим), а також визначення секрету стосовно певного соціального контексту (відносно того, від кого приховуються дані, тобто селективність розголошення) (Scherpele, 1988, с. 15).

Відповідно до конфігурації взаємодій між суб'єктами, виокремлюються такі типи таємниці: *пряма таємниця/direct secret* (А приховує від В секрет, який В хоче дізнатися); *послідовна таємниця/serial secret* (А ділиться секретом з В, а третій суб'єкт – С – прагне дізнатися секрет А від В); *колективна таємниця/collective/shared secret* (А і В спільно створюють таємницю, а С прагне її дізнатися від А чи В) (Scherpele, 1988, с. 16). У кожному випадку власник таємниці може обрати одну з альтернатив – розкрити чи приховати інформацію, що матиме різні наслідки залежно від типу секрету. Якщо А повідомляє В пряму таємницю, результатом є *розкриття (disclosure)*, її передача суб'єктом В суб'єкту С розглядається як *зрада (betrayal)* відносно А, у той час як розголошення суб'єктом А чи В колективної таємниці суб'єкту С визначається як *витік інформації (leak)*. У разі приховування, нерозголошення суб'єктом А суб'єкту В прямої таємниці створює *просту таємницю (simple secret)*, збереження суб'єктом В серійної таємниці від С породжує *вторинну таємницю (secondhand secret)*, дотримання колективної таємниці А та В відносно С розглядається як *змова (conspiracy)* (Scherpele, 1988, с. 17).

У *соціології* центральним аспектом таємниці замість незнання (*Nichtwissen*) визнається його непередавання (*Nichtmitteilung*) (Sievers, 1974, с. 19), при цьому враховуються очікування повідомлення з боку співрозмовників та модифікація контексту спілкування через факт приховування (Sievers, 1974, с. 18). Таким чином, таємниця розглядається не як кількісний, а як якісний феномен (успішне перешкоджання отриманню повідомлення) (Westerbarkey, 1991, с. 23), вияв комунікативної інтеракції, де набуває значення широкий спектр

чинників, як-то: самопрезентація співрозмовників, вираження солідарності, здобуття та підтримання взаємної довіри, вираження й контроль емоцій тощо (Sievers, 1974, с. 19).

У рамках *теорії соціальних комунікацій* приховування є складовою діалектичної єдності «гласність – таємниця». Дослідники вказують на те, що гласність імплікує таємницю, оскільки селективність у виборі тем, представленні інформації, її сприйнятті чи тлумаченні регулює ступінь доступності або прихованості знань (Westerbarkey, 1991, с. 16). У світлі стереотипної позитивної оцінки гласності амбівалентного характеру набуває межа між її необхідним рівнем та поняттям приватності – невід’ємного права кожного мати здатність контролювати доступні іншим дані про себе (Schirrmeister, 2004, с. 21–22).

Приватність як можливість обмеження доступу може стосуватися різних вимірів: право на невтручання у свободу прийняття рішень та дій (*decisional privacy*); захист від розголошення небажаної для індивіда інформації, що його стосується (*informational privacy*), та недопущення вторгнення в приватний простір (*local privacy*) (Rössler, 2005, с. 9). Співвіднесення такого тлумачення приватності з визначенням таємниці виявляє, що вони перебувають у відношеннях перетину – приватність у першому сенсі є виявом особистої незалежності й не передбачає секретності. Також приватність наголошує передусім стан індивіда, досягнутий у результаті обмеження, віддалення від інших, тоді як таємниця є характеристикою інформації (Scheppelle, 1988, с. 12–13). У цьому зв’язку слід зазначити, що саме гарантування свободи лежить в основі ціннісного ставлення до поняття приватності в суспільстві (Rössler, 2005, с. 9).

З перспективи *літературознавства* таємниця виступає емблемою детективу (причому *mystery* слугує метонімічно мотивованою номінацією жанру *detective fiction*) – «виду художньої літератури, що зародився у вікторіанську добу, де загадкова подія, зазвичай злочин, потребує втручання детектива» (Reitz, 2006, с. 150). Визначаючи особу детектива, нерозв’язану таємницю та процес розслідування, а також наявність елемента загадки (*‘the puzzle element’* – представлення перед читачем процесу розгортання проблеми, яку він мусить пояснити, що активізує його когнітивні здібності (Rzepka, 2005, с. 10)), як інваріантні ознаки жанру, дослідники виокремлюють такі його базові складові: вчиняється злочин; слідчий розглядає докази, опитує підозрюваних та робить висновки, злочин розкривається; винного передають правосуддю (Saricks, 2009, с. 197).

Залежно від типу невідомої інформації, що визначає змістові й структурні ознаки детективу, виділяються такі його типи, як *whodunnit*, що зосереджується на ідентифікації злочинця; *howdunnit*, де у фокусі перебуває процес розслідування й ключова інформація не розкривається до його завершення; та *whydunnit*, у якому увага зміщується до осіб, прямо пов’язаних з незаконною дією (Бехта, 2009, с. 12; Knobloch, 2003,

с. 387). В останньому випадку ім'я злочинця може розкриватися на початку історії, а мета полягає у встановленні психологічних мотивів правопорушення (Knobloch, 2003, с. 387).

Багатогранність детективного жанру у формальному та змістовому аспекті відображає його діалектичну природу: поєднання хаосу (зображення злочинності) та порядку (соціальних та літературних конвенцій, раціонального пояснення); почуття вини й розради; смерті як руйнування, мовчання та тіла як матеріального доказу (мовчання, що перетворюється на свідчення), раціонального й ірраціонального (відчуття закономірності та відсутність її пояснення); надмірна кількість і значимість інформації, її непрозорість та зрозумілість (Swales, 2000, с. xii–xiv). При цьому саме складна взаємодія приховування та розкриття інформації визначає ключову роль таємниці в наративній організації детективу (Jenssen, 2000, с. 8). Спираючись на запроваджене структуралістами розмежування історії та дискурсу («що розповідається» та «як передається історія»), яке відповідає розрізненню означуваного й означального (Shen, 2010, с. 566)), дослідники моделюють класичний детектив як дворівневу структуру, де 1) **історія злочину** знаходить вияв у *незрозумілому дискурсі історії злочину* (описі його слідів, доказів), а розслідування створює *зрозумілий дискурс історії злочину* (фінальне пояснення злочину детективом); 2) **історія розслідування** експлікується як *незрозумілий дискурс історії розслідування* (представлення поведінки детектива помічником, якому не завжди доступна логіка вчинків останнього) та *зрозумілий дискурс історії розслідування* (продукується самим детективом разом із поясненням злочину) (Hühn, 1997, с. 40–42).

У сучасному **мовознавстві** об'єктом дослідницького інтересу стає енігматичний дискурс як «комунікативна подія, знаковим посередником якої слугує енігматичний текст, що має потужний інтерактивний потенціал, оскільки його повна знакова репрезентація можлива при безпосередній участі адресата, який виконує стратегічну програму адресанта» (Селиванова, 2014а, с. 6). Така програма передбачає «пошук відповідей на запитання й завдання, поставлені в тексті», та слугує задля реалізації освітньо-інформативних та розважальних цілей (Селиванова, 2014а, с. 6). Підкреслюючи різноманіття жанрової системи енігматичних текстів, О. Селиванова класифікує їх відповідно до типу коду, виокремлюючи *цифрові / числові* (наприклад, sudoku), *словесні* (словесні кросворди, головоломки, загадки, анаграми тощо) та *змішані* чи *креолізовані*, які, окрім вербального коду, містять елементи інших знакових систем – зокрема, малюнки, фотографії, математичні, музичні символи (ребуси та ін.) (Селиванова, 2014а, с. 12).

Загадка як найдавніший жанр енігматики (Селиванова, 2014б, с. 150) характеризується двокомпонентністю: становить єдність власне загадки – «неповного чи викривленого (трансформованого, метафоричного) опису загаданого об'єкта» (Левин, 1978, с. 284) й відгадки (Голяд, 2016, с. 6). З прагматичної точки зору її метою є

спонування адресата розкодувати об'єкт-денотат (Левин, 1978, с. 283; Мизин, 2014, с. 139). Відповідно, загадці притаманна амбівалентність стратегій – спрямованість на зашифрованість та потенційна розгадуваність, що уможливорюється завдяки наявності підказок (Селиванова, 2014б, с. 152, 154).

Отже, енігматичний феномен може тлумачитися як *сутність*, що є непізнаною, непізнаною чи засекреченою, *характеристика* інформації або *дія* (непередавання як тип комунікативної інтеракції). Як дистинктивна ознака детективного жанру, таємниця визначає його зміст та наративну структуру через діалектичну єдність приховування й розв'язування в художньому творі, тоді як у рамках енігматичного дискурсу таємниця актуалізує інтерактивний потенціал тексту, встановлюючи стратегії взаємодії між його адресатом та адресантом. Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі семантики знаків, що втілюють уявлення англомовних лінгвостільнот про енігматичні феномени в різних типах дискурсу.

Список використаної літератури

- 1. Колесник О. С.** Енігматичні феномени в аспекті міфологічно орієнтованого семіозису. Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. 2015. Вип. 751. С.191–203.
- 2. Кубрякова Е. С.** Концепт. Краткий словарь когнитивных терминов / под общей ред. Е. С. Кубряковой. Москва, 1997. С. 90–93.
- 3. Попова З. Д., Стернин И. А.** Язык и национальная картина мира. Москва : Директ-Медиа, 2015. 101 с.
- 4. Воркачев С. Г.** Лингвокультурная концептология и ее терминосистема (продолжение дискуссии). Политическая лингвистика. 2014. № 3(49). С. 12–20. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/lingvokulturnaya-kontseptologiya-i-ee-terminosistema-prodolzhenie-diskussii>.
- 5. Слишкин Г. Г.** Лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе. Москва : Academia, 2000. 141 с.
- 6. Фрумкин К. Г.** Тайна. Энциклопедия эпистемологии и философии науки / под общ. ред. И.Т. Касавина. Москва : «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2009. С. 952–953.
- 7. The Shorter Routledge encyclopedia of philosophy** / edited by E. Craig. London : Routledge, 2005. 1077 p.
- 8. Scheppele K. L.** Legal secrets: Equality and efficiency in the common law. Chicago : University of Chicago Press, 1988. 378 p.
- 9. Sievers B.** Geheimnis und Geheimhaltung in sozialen Systemen. Wiesbaden : Springer Fachmedien, 1974. 116 S.
- 10. Westerbarkey J.** Das Geheimnis. Zur funktionalen Ambivalenz von Kommunikationsstrukturen. Wiesbaden : Springer Fachmedien, 1991. 270 S.
- 11. Schirmeister C.** Geheimnisse. Über die Ambivalenz von Wissen und Nicht-Wissen. Wiesbaden : Deutscher Universitäts-Verlag, 2004. 156 S.
- 12. Rössler B., Glasgow R. D. V.** The Value of privacy. Cambridge : Polity Press, 2005. 288 p.
- 13. Reitz C.** Detective fiction. The Oxford encyclopedia of British literature. Volume 1 / edited by D. S. Kastan. Oxford : Oxford University Press, 2006. P. 150–153.
- 14. Rzepka C. J.** Detective fiction.

Cambridge : Polity Press, 2005. 283 p. **15. Saricks J. G.** The readers' advisory guide to genre fiction. Chicago : American Library Association, 2009. 387 p. **16. Бехта Т. О.** Лінгвокогнітивне моделювання англomовного детективного дискурсу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Чернівці, 2009. 21 с. **17. Knobloch S.** Suspense and mystery. Communication and Emotion : Essays in honor of Dolf Zillmann / edited by J. Bryant, D. Roskos-Ewoldsen, J. Cantor. Mahwah, 2003. P. 379–395. **18. Swales M.** Introduction. The art of detective fiction / edited by W. Chernaik, M. Swales, R. Vilain. Basingstoke, 2000. P. xi–xv. **19. Jenssen E.** Die Narrativik des Geheimen: Erzählplots in den Spionageromanen von John le Carré. Hamburg : Libri bod, 2000. 352 S. **20. Shen D.** Story – discourse distinction. Routledge encyclopedia of narrative theory / edited by D. Herman, M. Jahn, M.-L. Ryan. London, 2010. P. 566–568. **21. Hühn P.** The politics of secrecy and publicity: The functions of hidden stories in some recent British mystery fiction. Theory and practice of classic detective fiction / edited by J. H. Delamater, R. Prigozy. London, 1997. P. 39–50. **22. Селиванова Е. А.** Энигматический дискурс: вербализация и когниция. Черкассы : Изд-во Ю. Чабаненко, 2014. 224 с. **23. Селиванова Е. А.** Проблема дефиниции загадки. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Філологія. 2014. № 9. С. 150–154. **24. Левин Ю. И.** Семантическая структура загадки. Паремииологический сборник. Пословица. Загадка (Структура, смысл, текст) / ред. Г. Л. Пермякова. Москва, 1978. С. 283–314. **25. Голяд Н. І.** Профілювання етнокультурних концептів в англійській загадці : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2016. 21 с. **26. Мизин Т. О.** Лінгвостилістичні особливості англійської народної загадки. Вісник Житомирського державного університету. 2014. Випуск 2 (74). Філологічні науки. С. 139–143.

References

1. Kolesnyk, O. S. (2015). Enigmatychni fenomeni v aspekti mifolohichno oriientovanoho semiozysu [Enigmatic phenomena from the viewpoint of mythologically oriented semiosis]. Journal of Chernivtsi National University. Germanic Philology, 751, 191-203 [in Ukrainian]. **2. Kubriakova, E. S.** (1997). Concept. In E. S. Kubriakova (Ed.), Kratkij slovar' kognitivnyh terminov [A concise dictionary of cognitive terms] (pp. 90-93). Moscow: Filologicheskij fakul'tet MGU im. M. V. Lomonosova [in Russian]. **3. Popova, Z. D., & Sternin, I. A.** (2015). Jazyk i nacional'naja kartina mira [Language and the national world view]. Moscow: Direct-Media [in Russian]. **4. Vorkachev, S. G.** (2014). Lingvokul'turnaja konceptologija i ee terminosistema (prodolzhenie diskussii) [Linguocultural conceptology and its terminological system (a continuation of the discussion)]. Political linguistics, 3(49), 12-20. Retrieved from <http://cyberleninka.ru/article/n/lingvokulturnaya-kontseptologiya-i-ee-terminosistema-prodolzhenie-diskussii> [in Russian]. **5. Slishkin, G. G.** (2000). Lingvokul'turnye koncepty precedentnyh tekstov v soznanii i diskurse

[Linguocultural concepts of precedent texts in the mind and discourse]. Moscow: Academia. **6. Frumkin, K. G.** (2009). Tajna [Mystery]. In I. T. Kasavin (Ed.), Jenciklopedija jepistemologii i filosofii nauki [Encyclopedia of epistemology and philosophy of science] (pp. 952-953). Moscow: Kanon+ROOI Reabilitacija [in Russian]. **7. Craig, E.** (Ed.). (2005). The shorter Routledge encyclopedia of philosophy. London: Routledge. **8. Scheppele, K. L.** (1988). Legal secrets: Equality and efficiency in the common law. Chicago: University of Chicago Press. **9. Sievers, B.** (1974). Geheimnis und Geheimhaltung in sozialen Systemen. Wiesbaden: Springer Fachmedien. **10. Westerbarkey, J.** (1991). Das Geheimnis. Zur funktionalen Ambivalenz von Kommunikationsstrukturen. Wiesbaden: Springer Fachmedien. **11. Schirrmeister, C.** (2004). Geheimnisse. Über die Ambivalenz von Wissen und Nicht-Wissen. Wiesbaden: Deutscher Universitäts-Verlag. **12. Rössler, B., & Glasgow, R. D. V.** (2005). The value of privacy. Cambridge: Polity Press. **13. Reitz, C.** (2006). Detective fiction. In D. S. Kastan (Ed.), The Oxford encyclopedia of British literature (Vol. 1, pp. 150-153). Oxford: Oxford University Press. **14. Rzepka, C. J.** (2005). Detective fiction. Cambridge: Polity Press. **15. Saricks, J. G.** (2009). The readers' advisory guide to genre fiction. Chicago: American Library Association. **16. Bekhta, T. O.** (2009). Linhvokohnityvne modeliuвання anhlomovnoho detektyvnoho dyskursu [Linguocognitive modelling of English detective discourse] (candidate dissertation abstract). Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi [in Ukrainian]. **17. Knobloch, S.** (2003). Suspense and mystery. In J. Bryant, D. Roskos-Ewoldsen, J. Cantor (Eds.), Communication and emotion: Essays in honor of Dolf Zillmann (pp. 379-395). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates. **18. Swales, M.** (2000). Introduction. In W. Chernaik, M. Swales, R. Vilain (Eds.), The art of detective fiction (pp. xi-xv). Basingstoke: Palgrave Macmillan. **19. Jenson, E.** (2000). Die Narrativik des Geheimen: Erzählplots in den Spionageromanen von John le Carré. Hamburg: Libri bod. **20. Shen, D.** (2010). Story – Discourse distinction. In D. Herman, M. Jahn, M.-L. Ryan (Eds.), Routledge encyclopedia of narrative theory (pp. 566-568). London: Routledge. **21. Hühn, P.** (1997). The politics of secrecy and publicity: The functions of hidden stories in some recent British mystery fiction. In J. H. Delamater, R. Prigozy (Eds.), Theory and practice of classic detective fiction (pp. 39-50). London: Greenwood Press. **22. Selivanova, O. O.** (2014). Jenigmaticheskij diskurs: verbalizacija i kognicija [Enigmatic discourse: Verbalization and cognition]. Cherkassy: Izd-vo Ju. Chabanenko [in Russian]. **23. Selivanova, O. O.** (2014). Problema definicii zagadki [The problem of riddle definition]. International Humanitarian University Herald. Philology, 9, 150-154 [in Russian]. **24. Levin, Ju. I.** (1978). Semanticheskaja struktura zagadki [Semantic structure of a riddle]. In G. L. Permjakov (d.), Paremiologicheskij sbornik. Poslovica. Zagadka (Struktura, smysl, tekst) [Paremiological collection. Proverb. Riddle (Structure, meaning, text)] (pp. 283-314). Moscow: Nauka [in Russian]. **25. Holiad, N. I.** (2016).

Profiliuvannia etnokulturnykh kontseptiv v anhliiskii zahadtsi [Profiling of ethnocultural concepts of the English riddle] (Candidate dissertation abstract). Kyiv National Linguistic University, Kyiv [in Ukrainian]. **26. Mizin, T. O.** (2014). Lihvostylistychni osoblyvosti anhliiskoi narodnoi zahadky [Linguistic and stylistic peculiarities of the English folk riddle]. Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philology, 2(74), 139-143.

Стрельченко К.С. Енігматичні феномени в контексті соціально-гуманітарного знання

Виходячи з розгляду енігматичного як інгерентної ознаки функціонування відкритих систем й розгортання різноманітних сценаріїв за їхньою участю та спираючись на визначення концепту як одиниці інформаційної структури, що закріплює досвід взаємодії людини з середовищем, характеризується динамізмом і лінгвокультурною специфікою, ця стаття є спробою реконструкції та систематизації компонентів, що складають зміст концепту MYSTERY у смисловому полі англомовних лінгвоспільнот через звернення до різних галузей гуманітарного знання. Було встановлено, що енігматичний феномен може тлумачитися як сутність, ознаками якої є непізнаність, непізнаваність чи засекреченість, характеристика інформації чи дія (непередавання як тип комунікативної інтеракції). Як дистинктивна ознака детективного жанру, таємниця визначає його зміст і наративну структуру через діалектичну єдність приховування й розв'язування в художньому творі, тоді як у рамках енігматичного дискурсу таємниця актуалізує інтерактивний потенціал тексту, встановлюючи стратегії взаємодії між його адресантом та адресатом.

Ключові слова: енігматичний феномен, концепт, номінативний простір, MYSTERY.

Стрельченко К.С. Энигматические феномены в контексте социально-гуманитарного знания

Базируясь на определении энигматического как ингерентного признака функционирования открытых систем и развертывания различных сценариев с их участием и принимая определение концепта как единицы информационной структуры, закрепляющей опыт взаимодействия человека со средой, данная статья являет собой попытку реконструкции и систематизации составляющих концепта MYSTERY в смысловом поле англоязычных лингвосообществ через обращение к разным отраслям гуманитарного познания. Установлено, что энигматический феномен может представляться как непознаваемая, еще не познанная или засекреченная сущность, характеристика информации или действие (непередавание как тип коммуникативного взаимодействия). Будучи дистинктивной характеристикой детективного жанра, тайна определяет его содержание и нарративную структуру через диалектическое единство сокрытия и разгадывания в художественном

произведении, тогда как в энигматическом дискурсе тайна актуализирует интерактивный потенциал текста, устанавливая стратегии взаимодействия между адресантом и адресатом.

Ключевые слова: энигматический феномен, концепт, номинативное пространство, MYSTERY.

Strelchenko K.S. Enigmatic phenomena in the context of humanities

The article builds on the treatment of enigmatic phenomena as a universal, governing the processes of development and transformation of systems of various nature as well as the unfolding of various scenarios involving the unknown and proceeds from the definition of the concept as a unit of information structure which is an aggregate of the person's interactions with the environment. Recognizing the dynamic and cumulative nature of a concept, the study presents an attempt at reconstructing the semantic make-up of the concept MYSTERY in the worldview of the representatives of the English-speaking linguoculture by drawing on the data from humanities. In philosophy, three facets of the enigmatic can be singled out, whereby mystery appears to be something incognizable / yet to be discovered / concealed by someone from others. From the legal perspective, the idea of privacy as well as the treatment of classified information comes to the fore. Viewing the enigmatic within the dichotomy "publicity – privacy" stresses the selective nature of the former and places the latter among basic human rights, including decisional, informational and local privacy. Sociology views the phenomenon in question as a type of communicative interaction, focusing on the speakers' behaviour and expectations as well as the changes of context aimed at hindering the transmission of the message. In detective fiction, mystery determines its content and narrative structure via the dialectic unity of concealing and solving a mystery whereas in enigmatic discourse it actualizes the interactive potential of the text, defining the strategies of the addresser-addressee interaction.

Key words: enigmatic phenomenon, concept, nominative space, MYSTERY.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2019 р.

Стаття прийнята до друку 14.04.2019 р.

Рецензент – д. філ. н., проф. Київського університету імені Бориса Грінченка Колесник О.С.